

Мартос С.А. Афіксація дієслів у молодіжному сленгу. Дослідження різних напрямів розвитку філологічних наук: Міжнародна науково-практична конференція, м. Одеса, 23–24 листопада 2018 року. Одеса: Південноукраїнська організація «Центр філологічних досліджень», 2018. Ч. 1. С.21-24.

Мартос С.А.

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української мови
Херсонський державний університет
м Херсон, Україна

АФІКСАЦІЯ ДІЄСЛІВ У МОЛОДІЖНОМУ СЛЕНГУ

Молодіжний сленг — це другорядна, функціонально додаткова форма існування мови, що характеризується специфічним набором лексико-фразеологічних засобів, їх значною динамікою; наявністю способів (прийомів) творення сленгізмів, стилістичною заниженістю й постає засобом внутрішньогрупового спілкування молоді.

Підвищена рухливість лексичного складу, швидка змінюваність значної частини одиниць — одна з характерних рис молодіжного сленгу, що відрізняє його від інших мовних підсистем. Лексичну динаміку цього субкоду спричинює насамперед природна зміна в часі суспільних явищ, предметного світу, у який занурене буття етносу, а також зміна мовних смаків, специфіка лінгвокреативних процесів у структурі духовно-ментального світу молоді [3, с. 56–57]. Стихія, що живить молодіжний сленг, — усе нове, нетрадиційне: мовлення музикальних фанатів і мовлення наркоманів, жаргон комп'ютерників і міська розмовна мова, іноземні мови і кримінальний жаргон. Він безперестанно запозичує одиниці з жаргонів та інших підсистем мови. Але основним способом поповнення молодіжного сленгу є деривація (власне словотвір, семантичні переноси, фонетичні процеси).

Словотворення молодіжного сленгу рухливе, у його системі закладені великі потенції, реалізація яких практично необмежена. Є.Поливанов писав про підліткові жаргони: «Техніка словотворчості — не індивідуальна вигадка, а насправді широка, колективна, а тому й різноманітна за прийомами своїми мовна творчість, до якої ми можемо поставитися так само, як до колективного процесу еволюції

будь-якої нормальної мови» [1, с. 158–159]. У молодіжному сленгу словотвірні процеси протікають так само, як і в літературній мові, оскільки мовець об'єктивно спирається на базову мовну систему, включаючи загальноживану літературну лексику, і водночас колективний мовний розум постійно й неуклінно прагне до оновлення, до творчості, піддаючи «очудненню» різноманітні поняття й номінації на їх позначення. Це зумовлює актуальність дослідження молодіжного сленгу у будь-який час і в різних регіонах.

За нашими спостереженнями, продуктивними способами творення молодіжних сленгізмів є традиційні морфологічні способи: афіксація, усічення основи, словоскладання, абревіація.

Мета нашої студії – проаналізувати творення дієслівних сленгізмів молодіжної субмови міста Херсона, утворені традиційним морфологічним способом афіксації.

Виразну розмовну стилістичну конотацію має суфікс **-ону-**, який використовують для увиразнення й підсилення одномоментної дії, надаючи дієсловам відчутного емоційного відтінку певної згрубілості, а в функціонально-стилістичному плані — характеру розмовності. Суфікс **-ону-** є експресивним варіантом суфікса **-ну-**, тому що значення одномоментності він передає з відтінком інтенсивності, експресивності [4, с. 190].

У розмовному мовленні творенням дієслів з суфіксами **-ну(ти)**, **-ону(ти)** досягнуто дві мети: по-перше, виражається актуальне для цього акту комунікації значення доконаності дії з відтінком одномоментності, по-друге, ці дієслова відповідають експресивним намірам мовця, тому що мають особливу виразність: у них часто вживаються поруч елементи протилежного стилістичного забарвлення — книжна основа й розмовний суфікс, напр.: *плюсанути* 'дістати прибуток'; *шофернути* 'украсти'; *лоханути* 'обдурити (пов'язане з грошима)'; *звіздонути* 'вдарити'; *мутанути* 'украсти'.

Від іменникових жаргонних основ утворені дієслова з формантами **-ачи(ти)**: *ханурячити* 'пити спиртні напої, пиячити' ← *ханурик* 'алкоголік'; **-ува(ти)**: *сурлувати* 'підказувати' ← *сурло* 'рот'; **-и(ти)**: *гендерити/ ганделити* 'пити спиртні напої, пиячити' ← *генделик/ ганделик* 'невелике кафе, де продають спиртне й закуски'.

Можливо, за такою ж моделлю відбулася й словотвірна зміна літературного *реготати* — *регачити* 'веселитися, сміятися, дуріти'. Зафіксована лексема *свинячити* 'пити спиртні напої, пиячити' утворена під впливом словосполучення *напитися, як свиня*, але відчутний тут і вплив жаргонного з тотожним значенням *синячити*.

Префіксальний словотвір сленгових дієслів не відрізняється специфічними особливостями від подібних процесів у мові загалом і відображує звичайні способи дій або часові й просторові варіації дій, виражених у вихідних сленгізмах. Порівнюючи зібраний матеріал з жаргонними словниками, ми встановили, що дієслівна префіксація у молодіжному сленгу активна. За допомогою нормативних префіксів утворені видові дієслівні пари від жаргонних основ. У словниках переважно зафіксовані дієслова недоконаного виду, від яких у херсонському молодіжному сленгу утворені сленгізми доконаного виду, напр.: 'не розуміти/ зрозуміти': *дуплитися* → *вдуплитися*; *шурупити* → *вшурупати*; 'бити/ побити': *буцати* → *побуцати*; *гасити* → *погасити*; *дуплити* → *роздуплити*. «Короткий словник жаргонної лексики української мови» [2] фіксує дієслова *фіганутися* 'ударитися' і *фігарити* 'інтенсивно виконувати якусь дію', у молодіжному сленгу Херсона побутує сленгізм доконаного виду *відфігарити* 'побити'. У словнику як кримінальний жаргонізм зафіксована одиниця *малювати* 'різати щось', носії молодіжного сленгу Херсона уживають *розмалювати* 'побити'. У цьому випадку, на нашу думку, відбулося переосмислення української літературної лексеми, а не запозичення кримінального жаргонізму зі зміною семантики.

Виявлена лише одна протилежна пара (доконаний/ недоконаний вид): *одуплитися* 'зрозуміти' → *одуплятися* 'починати розуміти'. Зі значенням розумових процесів словники не фіксують сленгізм *кумаритися*, у херсонському молодіжному сленгу він уживаний з таким значенням і творить видову пару: *кумаритися* → *вкумаритися* 'не розуміти/ зрозуміти'.

Словотвірну варіативність демонструють дієслова зі значенням 'набридати, докучати' *кумарити*, *закумарити*, *закумарювати*, *прикумарити*; 'украсти' *підмутити*, *замутити*.

До звичайних не лише для жаргонного, але й для стандартного мовлення, слід віднести численні випадки префіксально-суфіксального дієслівного словотвору. Префіксально-суфіксальним способом від жаргонних основ у молодіжному сленгу Херсона утворені такі дієслова-сленгізми: *охлаєвити* 'обдурити (пов'язане з грошима)' ← *хлаєва* 'задоволення потреб, отримання чого-небудь за чужий рахунок, безкоштовно'; *окосіти* 'напитися доп'яна' ← *косий* 'п'яний'; *вистьобувати* 'виявляти психологічну чи фізичну агресію' ← *стьоб* 'знущально-агресивне, до певної міри парадоксальне, мислення, ставлення до чогось; відповідна поведінка' (у «Короткому словнику жаргонної лексики української мови» [2] походження цього сленгізму пов'язане з літературним *стьобати* 'бити кого-небудь або вдаряти чимось гнучким; шмагати', і ця внутрішня форма виразно проступає в зазначеному неосемантизмі).

Префіксально-постфіксальні сленгові дієслова вказують на високу інтенсивність, насиченість, вичерпність дії й характеристику її результату. Наведемо приклади зафіксованих у молодіжному сленгу Херсона таких дієслів: *уржатися* 'дійти до емоційного стану веселощів, сміху тощо', *набульбенитися*, *насвинячитися* 'напитися доп'яна'; *забутилитися*, *обутилитися* 'придбати спиртне'.

Отже, на відміну від сленгових іменників і прикметників, у яких основним формантом творення є суфікс, для дієслів-сленгізмів характерною є різноманітніша афіксація. Крім суфіксації, виділені префіксальний, префіксально-суфіксальний, префіксально-постфіксальний способи творення сленгових дієслів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Поливанов Е.Д. О блатном языке учащихся и о «славянском языке» революции // За марксистское языкознание. – М.: Федерация, 1931. – С. 161–172.
2. Ставицька Л. Короткий словник жаргонної лексики української мови. – К.: Критика, 2003. – 336 с.
3. Ставицька Л. Проблеми й аспекти вивчення жаргонної лексики: Соціолінгвістичний аспект // Укр. мова. – 2001. – № 1. – С. 55–68.

4. Товстенко В.Р. Просторіччя в українській мові як структурно-функціональне явище: Дис. ... канд. філол. наук.: 10.02.01. – К., 2000. – 221 с.